

התשובה הברורה

מעצם כתב יד קדשו

שנשלחה ע"י הגאון הצדיק שר התורה ועמוד ההוראה

מרון רבינו **יונתן שטייף** זצוק"ל

בענין תיקון עירובין

בו הכריע חוות דעתו הקדושה

(א) דאף העיר ניו יארק הגדולה לא הוי רשות הרבים

(ב) לתקן שכונות שכונות בפני עצמן ע"י צורת הפתח

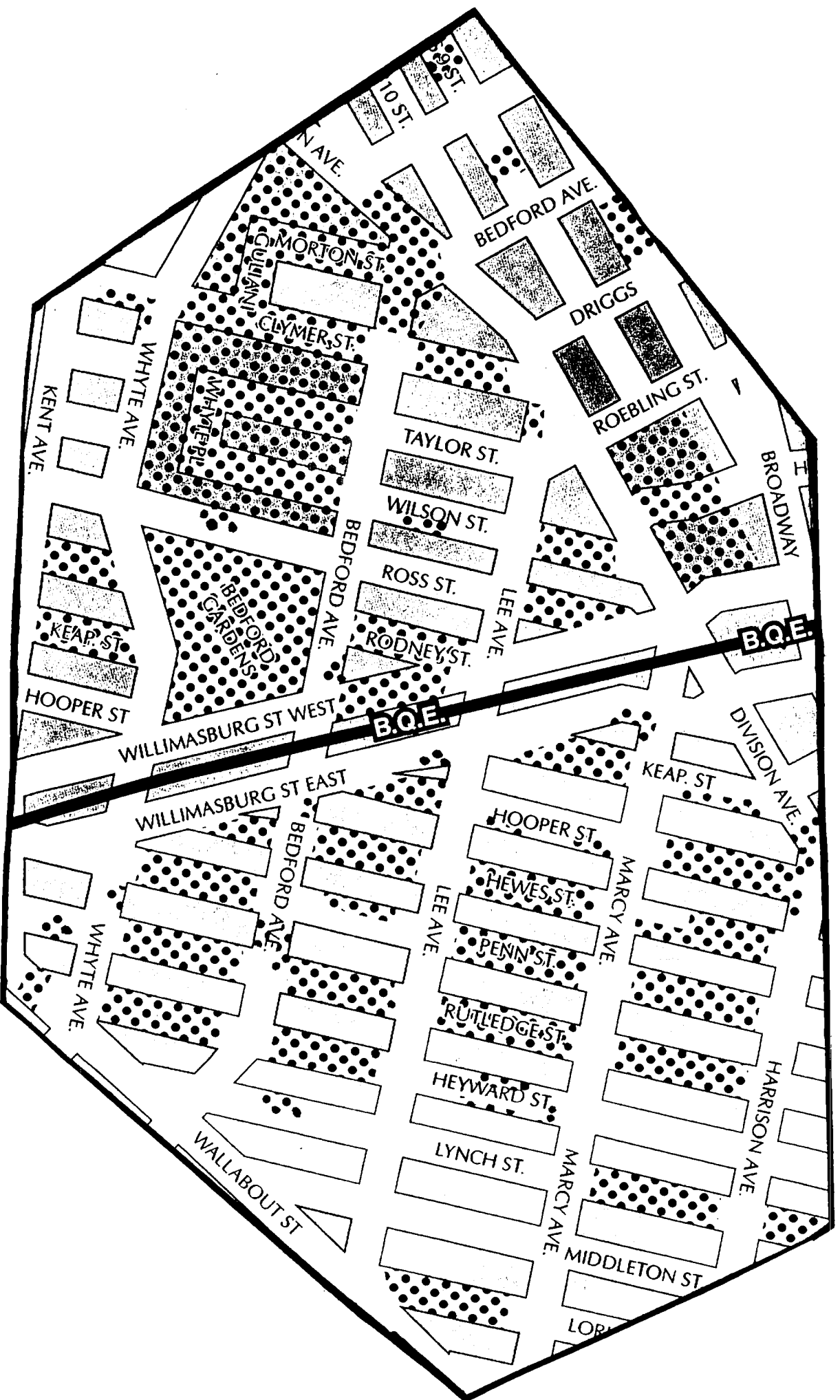
אין צריך לזה הסכמה כלל

יו"ל ע"י

וועד להתאחדות העירובין דפה וויליאמסבורג

תמוז תשס"ב לפ"ק

60 בלאק-עירינג ברוקלין זייליאמס

דיי ריק לאנד שתרפישטא ממשלד בוד ב'פ, תיקנו דילנים דעם צד'ס פנים כל דשפנה
 בדרשגחה מער'יא, כמוד בכל שאר הערים או דשפנות המתקנות בעולם מאז ומקדם.

הקדמה

בתקופת תמוז זו, התחיל האויר להתחמם במחנינו וויליאמסבורג יצץ והרוחות מתלהטות במחלוקת אם רחוב בעדפארד הוא רשות הרבים גמור, דאורייתא, או שאינו אלא כרמלית כדין כל שאר רחובות רה"ד שלנו שהם כרמלית דרבנן, וכדי לטלטל בהם בשב"ק די במחיצות של צורת הפתח, ואין צריכים מחיצות גמורות של דלתות וכיו"ב.

כדי להקדים רפואה למכת המחלוקת המיותרת אשר שררה בשכונת בארא פארק, ראוי להזכיר לתושבי שכונתנו, שאין דין וויליאמסבורג כדין ב"פ כלל, כי כל הרבנים הגאונים הצדיקים שישבו כסאות למשפט ההוראה בשכונת וויליאמסבורג אין ביניהם מיוצאי "ליטא" אשר חששו לרה"ד דאורייתא כידוע, אלא כולם מיוצאי בית מדרשו של מרן החת"ס זי"ע ותלמידיו, אשר נקטו להלכה כהמחבר והרמ"א, המגן אברהם והטו"ז ד"לית לן רה"ד גמור בזמן הזה".

שלא כבארא פארק: זכתה שכונתנו לעמוד ההוראה מדור הישן, ה"ה הגאון הגדול הצדיק המפורסם שר התורה מוהר"י שטייף זצוקלה"ה, מלפנים אב"ד דקהל יראים בבודאפעסט, אשר עוד גדולי צדיקי דור הקודם שאלו אצלו ספיקותיהם, כמו הגאון"ק בעל מנח"א ממונקאטש זי"ע ומוהר"א מבעלזא זצוק"ל, וכידוע ידירות עצומה ה' לו עם הגה"ק מסאטמאר זי"ע.

אי לזאת, אין ראוי לנו תושבי וויליאמסבורג לרעות בשדות אחרים, אלא להתבונן ולעיין בענין של "הוראה" זו בדברי קדשו של הגאון הצדיק שה' רב רבנן בקרב מחנינו, ודבריו הקדושים הם לנו כעמוד ענן לנחותם הדרך, ואז לבטח נסע ונלך בדרך המלך. לצורך כך הננו מודפיסים לתועלת הציבור את תשובת הגה"צ מהר"י שטייף זצוק"ל מעצם כתב יד קדשו בשנת תש"י שהיתה בין התשובות והמכתבים שהיו בגנזי הגאון רבי צבי אייזענשטאדט זצ"ל שנמצאו לאחרונה.

ואם ישאל השואל מה חידוש יש בה, הרי לעצם יסודות ההלכה בהוראתו הקדושה של רבינו אין נפקא מינא בין תשובה זו ובין התשובה המודפסת בספר שו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, דהרי בשניהם נקט כמחבר והרמ"א ורוב הפוסקים דלית לן רה"ד דאורייתא בזה"ל, ובשניהם מנמק רבינו אותו נימוק דהוא מחמת "מחיצות הבתים". ובשניהם הזכיר רבינו את חששות הרבנים שחששו לערב את כל העיר הגדולה, שהמה חששות שיש ליתן לב עליהם, ואשר על כן הורה רבינו עצתו הטובה לערב "שכונות שכונות" ע"י צורת הפתחים, בציינו שלזה אין צריך הסכמה כלל.

עם כל זה, חשיבות יתירה נודעת לתשובה זו, כי "גדולה תשובה שמגעת", כי היא התשובה אשר שלחה רבינו והיא התשובה אשר הגיעה לידו של הגאון הגדול רבי צבי אייזענשטאדט זצ"ל, בה הכריע רבינו דעתו הקדושה על השאלה שעמדה על הפרק, הלכה למעשה.

בתקופה זו שענין תיקון עירובין שוב עולה על הפרק, והלכתא רברבא זו עולה על שולחן מלכים, נחוץ מאד לדעת את כל הפרטים ופרטי הפרטים, אשר נמצאים בתשובה השלימה שלפנינו, אך חסרים המה בתשובה המודפסת. והסיבה, כי בשנת תש"י עדיין לא ה' מצוי מכונות צילום המצויים בימינו, ולא נשאר אצל רבינו צילום מכת"י התשובה ששלח. וכידוע הספר שו"ת מהר"י שטייף נדפס עשר שנים לאחר פטירתו לחיי עולם, והתשובה (סי' ס"ח) שבספרו נדפסה מאחד משתי הטיוטות שנשארו מכתבי רבינו, שכנראה כתבם בטרם כתב את התשובה הסופית הלזו ששלח להגאון מוהר"ץ אייזענשטאדט זצ"ל.

אלא שדא עקא, דייקא בגלל אותם הנקודות, הנוספות, הנמצאים בתשובה השלימה שלפנינו, מחמת היותם חסרים בתשובה המודפסת בספרו, ה' פתחון פה לאלו שטענו שרבינו כתב

תשובתו "להלכה" אך לא למעשה. באומרם שלאחר ששמע רבינו את "חששות" שאר רבינו דורו, התחרט מהוראתו הקדושה, חלילה. בו בזמן שההיפך הוא הנכון, כדחזינן מפורש מתחילת התשובה השלימה שלפנינו, שעל רבינו הועמס עול קבלת מכתבי רבני גאוני דורו, ורק לאחר עיון בדבריהם וחששותיהם חוה רבינו דעתו ושיטתו הברורה. ועי' בד"ה הראשון, השני והרביעי, ודו"ק.

ואדרבה, כפי שבעצמו יראה הקורא בהמשך דברי רבינו, כמה דבריו דברי ברור מללו, שדוקא בגלל התחשבותו באותם החששות שראוי ליתן לב עליהם, אשר עוררו כמה מרבני דורו נגד עשיית עירוב על כל העיר, דייקא משום הא הורה רבינו בענוותנותו עצתו הטובה והמתוקנת מאד (וכלשון קדשו) לערב שכונות שכונות ע"י צוה"פ, כי לזה אין צריך הסכמה כלל. ודהיינו שעל תיקון צוה"פ סביב שכונות "שדרים בהם לרוב מהיראים" אין שום חששות שראוי ליתן לב עליהם, וכלשון רבינו "כי אפשר להשיג בכל ערב שבת אם לא נתהווה איזה שינוי או פירצה".

הרי לנו ברור דדעת רבינו היא דמצד הדין ה' אפשר לערב גם את כל העיר בכללותו, כפי "שתפסו בפוסקים בכל מקום, שעתה אין לנו דין ר"ה, וכ"כ הרמ"א (בסי' שמ"ה) שמבואות שלנו יש להם דין חצר... לפי שכל העיירות שלנו אין השווקים מפולשים עד לחוץ לעיר, אלא הבתים מסבבים העיר מכל הרוחות, וכן כתב המחבר (סי' ש"ג) והשתא דלית לן ר"ה גמור הו"ל כל ר"ה שלנו כרמלית... לכן נוהגים בכל המקומות לתקן עירובין ע"י צוה"פ כנהוג לפי שאין לנו עתה דין ר"ה כלל". אלא דמפני "דרכי שלום" הורה רבינו הלכה למעשה עצתו הטובה שלא לערב את כל העיר, אלא לערב שכונות שכונות ע"י צורת הפתח, שלזה אין צריך הסכמה כלל.

וכמה יופלא בתקופתינו עד כמה מסוגלים איזה יחידים להפוך את הקערה על פיה, ומשתדלים לכבות את שביבי גחלת אור התורה שלא מבית מדרשם, הרוצים להחשיך עולם בהמעטת דמות ענקי ההוראה משרידי דור הישן שבית ישראל יוצאי אירופא נשען עליהם, באמצעות סילוף וזיוף דבריהם הקדושים, בליקוטי עדויות שונות ומשונות, כאילו רבינו התחרט בסוף ימיו וחזר בו מהוראתו הקדושה שכתבה בתשובתו. וכדי להוכיח סילופם, תלו בוקי וסריקי במה שפעם אחת דרש רבינו בליל יוה"כ שנת תשי"ד נגד נשיאת תכשיטי נשים בשב"ק ברחוב, ומזה רוצים ללמוד וללמד שרבינו חזר מהוראתו הקדושה, ומאז פסק כרבני ליטא שלרחובות וויליאמסבורג יש דין רה"ר דאורייתא, וממילא כל דבריו הקודמים שכתבם בתשובתו, בטילין ומבוטלין (ח"ו), ולא ה' לנכדם להדפיסו בספרו שו"ת מהר"י שטייף בשנת תשכ"ח (הס מלהזכיר).

מרא דעלמא כולה, תצילנה אוזן כל שומעת. תשובה - שרבינו עצמו מעיד עליה בעצם כת"י קדשו, שלא כתבה אלא לאחר שקרא את כל מכתבי רבני דורו, ולאחר שעין בכל הספרים השו"ת ובכל הקונטרסים שנשאו ונתנו בענין זה, וכלשונו שרק "אחרי כל הדברים הללו אמרתי אחוה דעתי גם אני בשאלה זו". וכמאמר חז"ל (שבת קמ"ה ע"ב) "אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה, תאמר, ואם לאו אל תאמר" (ואם לאסור כן ק"ץ להיתר...), על זה באים איזה אברכים צעירים, אפרוחים שלא נפתחו עיניהם, לקעקע במחי יד את הוראות קדשו בדברי הבלים, מבלי שתערוד ידם לכותבם, ומבלי שיזדעזעו להדפיסם עלי גליון.

ולא זו בלבד, אלא שכל מאבקם לבטל הוראת קדשו, אינה במלחמתה של תורה, כדרך תלמידי חכמים, אלא בדברי בורות, המבוססים על סיפורי מעשיות לעך של הבל ורעות רוח.

וכדי שכל קורא יוכל לבחון הדברים לאשורם ולהשתומם מסילוף התורה ר"ל, חובה להקדים את דברי השו"ע (הל' שבת סי' ש"ג סעי' י"ח), שמביא המחבר ג' שיטות על מה שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים: א) האיסור הוא רק לצאת בו לרה"ר ולכרמלית, אבל מותר לצאת בו לחצר שאינה מעורבת. ב) אסור לצאת בו גם לחצר שאינה מעורבת. ג) אפילו להתקשט בו בבית נמי אסור.

וממשיך המחבר וכותב "האידינא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין". כדי לבאר מנהג זה מביא המחבר ב' דיעות. חדא, שהמנהג מבוסס על יסוד השיטה דלעיל שלא אסרו חכמים לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מעורבת. ואע"פ שנשי דידן נהגו לצאת בתכשיטים גם לכרמלית האסורה - מוסיף המחבר לבאר - כי רק בזמן שהי' מצוי רה"ר אזי גם כרמלית היתה אסורה אטו רה"ר, משא"כ "השתא דלית לן רה"ר גמור, הוי כל רה"ר שלנו כרמלית, ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר.¹ כלומר: "לדידהו דהוה להו רה"ר גמורה, לא מדמי כרמלית לחצר שאינה מעורבת, ואסרינן כרמלית משום רה"ר, אבל אנו שאין לנו רה"ר כלל, אין להחמיר בכרמלית כל כך".² עוד מביא המחבר דיעה אחרת דלא ס"ל לחלק בין "לדידהו" דהוה להו רה"ר ובין "השתא" דלית לן רה"ר, אלא דגם השתא כרמלית אסורה,³ ולכן ס"ל דמה שנוהגין נשי דידן לצאת בתכשיטין - גם לכרמלית, "מדינא אסורות, אלא שכיון שלא ישמעו, מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות".⁴

והנה אמת ונכון שרבינו דיבר בקדשו פעם אחת לעורך על השיטה האוסרת מדינא על הנשים לצאת בתכשיטין, על כך הרי לנו עדות נאמנה על מטרת דרשתה זו מנכדו הרבני המופלג צמ"ס מוה"ר נתן קארפל בלייער הי"ז בן בתו של רבינו זצ"ל המעיד בזה הלשון: "אמר לי זקני: כתוב בספר...⁵ דלגבי דין היושב על כסא ההוראה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו' אלא מזמן לזמן רמיא עליו חיובא להוכיח, על כן בחרתי לעצמי לקיים זאת בליל יוה"כ"פ שחל בשבת, כי זהו זמן התעוררות ביותר, ע"כ עוררתי להזכיר השיטה הסוברת שלצאת בתכשיטין אסור מדינא. עד כאן שמעתי מפיו הקדוש של זקני זצוק"ל".

עתה הגע בעצמך, האידך "שומעים" מדרשת רבינו זו שיש לחשוש על רחובות שכוונתו שהם רה"ר גמור מדאורייתא?... הלא על איסור לצאת לכרמלית עסקינן בשו"ע, ולא לרה"ר דאורייתא: וכי יעלה על הדעת שיש בדברי תוכחה אלו של רבינו איזהו חזרה מהוראתו הברורה שבתשובתו. הלא דברי רבינו ברור מללו שרחובות שכונתנו ודאי אינם רה"ר כיון שמקפים ב"מחיצות הבתים", וכי לפתע פתאום נהרסו ונעלמו כל הבתים מאותו ליל יום הכיפורים תשי"ד...⁶

כעדות הנ"ל מעיד גם הרה"ח ר' בן ציון פריינד הי"ו, מחשובי חסידי באיאן בוילאמסבורג, שהיה נוכח בעת שרבינו אמר בדרשתו שהיות ואיתא בשו"ע דיעה אחת שאסור מדינא לנשים לצאת בתכשיטין אף לכרמלית בשבת, אלא כיון שלא ישמעו לנו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, לכן אמר רבינו שבתור רב מוטל עליו פעם אחת לעורך על שיטה זו שבשו"ע - אף שלא ישמעו לו. ובדרשתו זו לא הזכיר כלל חשש רה"ר דאורייתא - כפי שמפרסמים היום בשמו.

עדות נאמנה נוספת ישנה על כך מפני הרבני הישיש הנכבד מוה"ר אר"י צבי (הערש) ליפשיץ ז"ל, ראש הקהל דק"ק עדת יראים, המעיד ככל הנ"ל. וכאשר נכדו ר' חיים מאיר

¹ אגב, כאשר יראה הקורא להלן בתשובתו שלפנינו, נקט רבינו כהמגן אברהם ושאר פוסקים שהמחבר כאן פסק להלכה דבזה"ז ליכא רה"ר גמור.

² הסבר זה הוא לשון התוס' שבת ס"ד: ד"ה רבי ענני.

³ אף להשיטה הסוברת דלחצר שאינה מעורבת מותר.

⁴ והרמ"א מביא שם עוד טעם להתיר "דעכשיו שכיוי תכשיטין ויוצאים בהם אף בחול, וליכא למיחש דלמא שלפא ומחוי כמו בימיהם".
⁵ מו"ה נתן קארפל הי"ו אינו זוכר כעת שם הספר שאמר לו זקינו, וכמדומה לו שהוא שו"ע הרב סימן קנ"ו סעיף ד'. ועי' בשדי חמד מערכת ה-ט שמביא בשם הגאון חקרי לב דלגבי דין היושב על כסא ההוראה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו', דחיובא רמיא עלי' להוכיח. ובמערכת מ-ט בשם הכתב סופר או"ח ס"י ז"ן שדברים כאלו אין לדיין ומורה מאריה דאתרא אלא מה שעיינו רואות לפי המקום ולפי הזמן.

⁶ ואדרבה, אם ראינו איזה צד חזרה שהיא, הרי שראינוה להיפך ממש, והוא מהגה"צ רבי משה דוד אסטרייכער זצ"ל מטשימפא, שבתחילה חשש מרה"ר דאורייתא ואח"כ חזר בו וכתב כרבינו, כמבואר בתשובתו (שו"ת תפארת אדם או"ח סוסי"י י"א) וז"ל: ובמקום אחר כתבתי לענין בזה"ז שאין לנו רה"ר מי"מ אסור במדינת אמעריקא כמו ניו יארק שיש סי' רבוא בוקעין בו ורחב ט"ז אמה דינה כרה"ר גמור. אמנם אפ"ל, יען דשוק אחד אין ס"ר בוקעין, כי בכל שוק ושוק מפסיק שורה של בתים גדולים מאד, אי"כ במקום אחד אין כאן ס"ר בוקעין כידוע, ע"כ לא מקרי רה"ר".

נסנצווייג נ"י סיפר לו מה שהתפרסם בשמו בעיתון⁷ שרבינו חזר בו בדרשתו זו לחשוש לרה"ר דאורייתא, הגיב זקינו על זה בתוקף ואמר: מען פארדרייט שוין מיינע ווערטער... וואס איך האב געזאגט איז נישט מער אז ער [רבינו מהר"י שטייף] האט געזאגט אז מ'זאל נישט טראגן קיין תכשיטין (אבל לא אמר כלל שהוא חושש לרה"ר דאורייתא...). ער האט געזאגט אז ער ווייסט מזועט איהם נישט פאלגן, דעסטוועגען דאך האט ער א פליכט דאס צו זאגן...

ועוד סיפר הרבני הישיש ר' הערש ליפשיץ ז"ל: זיין טאכטער איז געקומען אין שוהל מיט תכשיטין, האט מען איהם [את רבינו] געפרעגט, ווי לאזט איהר אייער טאכטער גיין מיט תכשיטין? האט ער געענפערט, איך האב נאר געדארפט זאגן... והיינו שרבינו חש חיוב לעצמו להוכיח על השיטה האוסרת מדינא על הנשים לצאת לכרמלית בתכשיטין, אף שיסוד שיטה זו היא שהנשים "לא ישמעו" לנו...

ואדרבה, מדרשת רבינו זו, גופא, בליל כל נדרי, בהזכרת הדיעה שלא לצאת בשב"ק בתכשיטי נשים, "שומעים" אנו את ההיפך ממש! עד כמה כפולה ומכופלת הנחיצות לתקן עירובין? דהרי שיטה זו ס"ל שנשי דידן לא ישמעו ויצאו בתכשיטיהן בכרמלית שאינה מעורבת, ושלכן "מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות"...

והנה ידוע שהגה"צ מוהרחמ"ד ווייסמאנדל זצ"ל הי' מראשי המתעסקים למען תיקון עירובין על כלליות העיר, והוא הי' זה שהציע לבחור ברבינו שיעמוד בראש הוועד, כמבואר בתשובתו. ואחד מהמיוחדים שבין תלמידי מוהרחמ"ד שעמו יחד עסק בהלכות עירובין וסייע לו בעשיית הציורים והמפות הי' הרה"ג מו"ה לייביש גאטטעסמאן שליט"א, ע"כ ראוי להעתיק כאן כמה עדויות חשובות שנשמעו מפיו בשם רבו.

א) שמעתי ממו"ר מוהרחמ"ד שאמר בזה"ל: "זוען איך וואלט געווען געזונט וואלט דער סאטמערער רב מסכים געווען צום עירוב אויף גאנץ ברוקלין. כי כל ההתנגדות שהי' להגה"ק מסאטמאר זצוק"ל הי' רק על "כל העיר" ולא על שכונה קטנה כמו וויליאמסבורג, שעל זה אמר הגה"ק מסאטמאר למוהרחמ"ד בזה"ל "אויף וויליאמסבורג אליין העט איך מסכים געווען".

ב) עוד אמר לי מו"ר מוהרחמ"ד זצ"ל, דאפילו על כל העיר, בעצם לא התנגד הגה"ק מסאטמאר, רק אמר שיותר טוב שלא לעשות, ולא מצד הלכה, כפי ששמעתי בזה"ל: "אין הלכה איז ער נישט מחולק". וכן שמעולם לא יצא נגד עשיית עירוב.

ג) מה שבפועל לא נעשה העירוב בשכונת וויליאמסבורג אין מזה שום ראי' שהי' איזה חרטה מצד הרבנים, דיש הרבה דברים שהרבנים רצו לתקן ומפני סיבות ומניעות שונות לא עלה הדבר בשעתם לעשות.

ד) מה שנתפרסם משמי בה"צייטונג⁸ הוא שקר גמור, כי מעולם לא התחרט מו"ר מוהרחמ"ד, וכל הסיפור שנדפס שם שמוהרחמ"ד עבר פעם על גשר וכו' - לא היו דברים מעולם.

ע"פ עדות נאמנה הנ"ל ששמעוה ממוה"ר לייביש שליט"א גם כמה מבני הכולל "באר מנחם ד'קאלוב", הרי לנו שדעת תורתו של רבינו מוהר"י שטייף זצוק"ל בהוראתו הקדושה לערב "שכונות שכונות" היתה בתיאום עם הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל⁹, וכפי שאמר להגה"צ מוהרחמ"ד

⁷ ידי צייטונג - נייעס באריכטי" פי וישב תשי"ס, במערכתו של הרב ישראל מ. סופר.

⁸ שם.

⁹ דהרי לא יעלה על הדעת שרבינו מהר"י שטייף שהועמס עליו לקרוא ולשמעו כל חששות רבני דורו, יתעלם מחששותיו של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל שעמו הי' בידידות עצומה.

"אויף וויליאמסבורג אליין העט איד מסכים געווען". ועל כך מסייעים ומוכיחים גם כל מכתבי הרבנים מראשי התאחה"ר מדור הישן אשר המליצו ועודדו לתקן צוה"פ בויליאמסבורג, משארמאש, מפאפא, משטשאקאווא, מסאמבאטהעלי, ועוד.

לאור כל הנ"ל ירא הקהל וישפוט, האם להאמין לבעל המאמר בה"צייטונג¹⁰ הטוען שכל מכתבי הרבנים הגאונים הצדיקים הנ"ל, הם מזוייפים אחד לאחד, אף שכל מכתביהם נדפסו בחייהם... (וכן הבדותא שכל ההיימישע רבנים כולם "חזרו בהם" לעת זקנותם...) או שיש להאמין לדברי חשובי תלמידי הגה"ק מסאטמאר זי"ע הטוענים בידעה ברורה שהוא ה' מאד נגד עשיית עירובין פרטיים קטנים, אלו המופצים בשנים האחרונות ברוב רחובות וויליאמסבורג, מבלי שיהי קשר ביניהם ע"י הקפת צוה"פ על כל השכונה (ואצ"ל מבלי שום פיקוח והשגחת מורי הוראה) וטעמו ונימוקו מחמת כי מאד ניקל ושכיח להיכשל בשוגג באיסור הוצאה מצוה"פ הקטן חוצה מבלי משים לב, וכ"ש לנשים יוציאו מחוץ לצוה"פ הפרטי שברחובם. וזהו הטעם זה שהגה"ק מסאטמאר זצוק"ל שהתיר לעשות עירוב לשבת חוה"מ סוכות בהפראדשעקטס, צוה לבטלו מיד לאחר השבת. ומאותו טעם לא הסכים לבקשת הגה"צ מגראסווארדיין ז"ל שרצה לעשות עירוב ברחוב שלו על 10 עוועניו עד לבית החולים בב"פ. והיינו מהטעם שלא יכשלו בשוגג להוציא מחוץ לתחום העירוב. כי רק תיקון צוה"פ סביב כל השכונה הוי תיקון שלא יכשלו בו אינשי.

אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה, שנגררים אנו אחר נטעי זרים הרוצים לכבוש את המלכה עמי בבית, המהפכים הקערה על פיה, ודוברים ומפרסמים דעת תורה מזוייפת ומסולפת בשם הגה"ק מסאטמאר זי"ע ובונים במה בשמו כאילו גם הוא חשש כהליטאים על רה"ר דאורייתא,¹¹ ואין פוצה פה ומצפצף על מניעת תיקון גדול בישראל שה' נהוג בכל מקומות מושבותינו, ומזה נגרם מכשלת העירובין הפרטיים הקטנים שעל זה ודאי התנגד הגה"ק מסאטמאר כאמור. ואין לנו אלא האמת הצרופה בדעת הגה"ק מסאטמאר בענין עירובין שהוא: א) התנגדות מפורשת על העירובין הקטנים הפרטיים. (ב) בנוגע לעירוב על כל העיר, אף שלא חתם לא לאיסור ולא להיתר, ה' ב"שב ואל תעשה" כי לא רצה להצטרף עם כל הגאון"צ שתבעו בשעתו לערב את כל העיר הגדולה. ג) מעולם לא התנגד הגה"ק מסאטמאר חלילה על תיקון צוה"פ סביב שכונת יראים בהשגחה מעליא, ודעתו בזה היתה כהוראת הגה"צ מוהר"י שטייף זצוק"ל אשר ודאי היתה בהתייעצות עם הגה"ק מסאטמאר זי"ע, וכפי שיש עדות מפורשת לכך מהגה"צ מוהר"מ"ד ווייסמאנדל זצ"ל כנזכר לעיל.¹²

ע"כ ישמחו הלומדים ויגילו המעיינים רבנן ותלמידיהון בדברי תורתנו והוראות קדשו של מרן מוהר"י שטייף זצוק"ל, בהגלות נגלות תשובה שלימה זו, שכל פרטיה הנוספים בה מורים לנו על הכרעת דעתו ושיטתו הברורה, ולאור תורת רבותינו מאורי הגולה עמודי ההוראה נסע ונלך עדי נקבל פני משיח צדקינו בב"א.

וועד להתאחדות העירובין דפה וויליאמסבורג

¹⁰ בהצייטונג שם.

¹¹ בעת ששבת שבי"ק בבארא פארק אי ממוחדי תלמידי רביה"ק הי"ה הגה"צ הרמ"א פריינד זצ"ל גאבי"ד ירושלים, התקינו בהסכמתו צוה"פ מהפאליק סקול ברחוב 18 עד אולם עטרת חיה ברחוב 14, היעלה כזאת על הדעת אילו הי' ס"ל לרביה"ק דיש לרחובותינו דין רה"ר דאורייתא!

¹² אגב, בענין נשיאת תכשיטין המוזכר לעיל, ראוי להעתיק כאן דברי הגאון ר' יצחק מאנדל שליט"א דומ"ץ במאנראו, מחשובי תלמידי הגה"ק מסאטמאר זי"ע, וז"ל "מה שפירסמו בשם מרן ז"ל שאמר להרבנית תח"י [ע"ה] שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטי ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכי, אין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה ואדרבה נהפוך היא, דהרבנית תח"י [ע"ה] שאלה למרן ז"ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטי ברה"ר, והשיב לה מרן ז"ל שאי"צ לחוש כלל ותתנהג עצמה כמו עד עכשיו. וכן התנהגה הרבנית שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטי ברה"ר כמו שמעידים כל קרובי, ופלא מאד לפרסם ברבים היפך המציאות בעוד שאיכא הרבה שזוכרים להאמת, ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפרסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא..."

בעזה"י

ה' נשא ברכת כהנים תש"י לפ"ק

שוכט"ם לכ' הרב הגאון המפורסם לשם ולתהלה
כל דילדי אימי' כוותי תיליד, בנן ש"ק מגזע תרשישים
צ"ת ונשגב זי"ר יפ"ת כש"ת מו"ה ר' צבי אייזענשטאדט שליט"א

אחדשו"ט

זה איזה חדשים ששלח לי כבוד ה"ג קונטרסו "הצעה לתיקון עירובין בעיר
מאנהעטטען", ובהסכמת מרן הגאון הצדיק מאמשען^א שליט"א הועמם עלי לקבל המכתבים
שיבואו בענין זה מהרבנים הגאונים שליט"א וכן נעשה, וכיכרני בענוותנותו הרבני לעיין
בהדברים, שאגיד דעתי בזה גם אני.

ואת כ' המליחה ע"ד איחור הזמן, כי ע"י שיש לי כמה שיעורים קבועים דבר יום ביומו
לא נתנני הזמן לעיין כ"א בין הפרקים, ומה גם שהיו חסרים לי הספרים שכבר דיברו בשאלה
הלזה, אך ורק סמוך לחג הפסח קבלתי ספר ת' בית אפרים ועוד איזה קונטרסים שכבר ביררו
שאלה זו, ורובם מקילים ומקצתן להחמיר, וקראתי גם המכתבים שהגיעו אלי מרבני הזמן,
ואחרי כל הדברים הללו אמרתי אחוה דעתי גם אני בשאלה זו כס"ד.

כ' ה"ג צלל במים אדירים וכירר הלכה זו כשמלה שיש לסמוך (א) על הימים והנהרות
המקיפים העיר מכל הרוחות, שהמה עצמם נחשבים כמחיצה. (ב) ומה גם שישנם מחיצות
הנעשים בידי אדם על שפתם גבוהים עשרה טפחים. (ג) ויצא בכוחא דהיתרא ע"ד הגשרים
שלא יאסרו העיר שנפרצה להם, (ד) ושאפשר לתקן בניקל אותן המקומות שישנם שם
פירצות או גינות, (ה) ולעשותם שיהיו נקראים מוקפת לדירה. ואחרי כל זה (ו) יש לשכור
משר העיר הרשות (ז) ולערב בפת כנהוג בכל ורוב עיירות, כדי להציל רבים מעון מלאכת
שבת באיסור הוצאה מרשות לרשות.

2)

JONATHAN STEIF
GRAND RABBI OF BUDAPEST
186 HEWES STREET
BROOKLYN 11, N. Y.

יונתן שטייף
רב"ד דקהל יראים בודאפעסט

ואני והחברים של בית המדרש של אגודת ישראל ירושלים
ערכנו לך יום קדוש ומוקדש. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך
לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד.

כבוד גדול והערך רב לברך לך בזה הזמן. ונאמר לך
לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך
לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד.

בכבוד רב ובהערך רב. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך
לברכה ולשלום מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום
מאד מאד. ונאמר לך לברכה ולשלום מאד מאד.

והנה להאריך בכל פרט מאלו שבעה סעיפים יאריך הזמן, ובס"ד ערכתיו על זה קונטרס "תיקון עירובין", אלא שעדיין לא גמרתיו ואיננו מסודר עוד, ע"כ לא העתקתיו הנה, אלא כדי לעשות רצון צדיק אמרתי עם הספר להגיד דעתי ושיטתי בזה בקיצור אמרים ואומרים לקוצרים ד' עמכם.

כבוד ה"ג האריך לברר גדר ר"ה דאורייתא דפליגי בי' הראשונים אם צריך שיהיה ס"ד בוקעים בו כמש"כ רש"י (עירובין ו'. נה. וכתו' שבת ו'. ס"ד:), או כשיטות הרמב"ם ודעימיו שלא הזכירו פרט זה דלהוי ר"ה, ובפרט הזה האריכו הגאונים בס' משכנות יעקב ובס' שו"ת בית אפרים סי' כ"ו והאחרון הכביד שציין לתשובות מרי"ט צהלון שכ' דכן קי"ל דבעינן ס"ד בוקעין בו וסיים שעל זה נאמר "אל תשג גבול עולם", ובפ"ת סי' שמ"ה העתיק דבריו - והביא מס' דרך אני' מה ששמע מהג' פנ"י שממעם זה הזהיר משה על מלאכת הוצאה בגדבת המשכן כדכ' "ויצו משה ויעבירו קול במחנה" ודרשינן שבת צו: אל תפיקו נדבה למחנה לווי', משום שע"י חשבון של מחצית השקל שמהם נעשו האדנים - מאה ככר - ידע מש"ר שישנם בישראל המנין של ס' רבוא, שכך עלו המחצית השקל שלהם למאה ככר, ומהם שפט שיש דין ר"ה במדבר לפי שס"ד בוקעים בו, וע"כ הזהיר אז על מלאכת הוצאה, וסיים ודפח"ח.

והמקור לזה הוא מהא דאמרינן שבת ו'. דכאן בזמן שישראל שרויים במדבר הוי המדבר ר"ה וכמש"כ תו' שם, אמנם הרמב"ם פי' הגמרא בהיפוך כמש"כ הכ"מ בשם הר' אברהם החסיד בנו של הרמב"ם, שבזמן הזה יש למדבר דין ר"ה ומוכח בהיפוך דלא בעינן ס"ד בוקעין לגדר ר"ה.

ונראה שמשם יש ללמוד גדר ר"ה שאפילו אם ישנם ס"ר בוקעים בו, מ"מ עדיין איננה ר"ה כל זמן שישנם שם מחיצות מכתים ואהלים, דהא במדבר היו ס"ר בוקעים ועכ"ז לא היה למדבר דין ר"ה - לפירוש הרמב"ם - ורק למחנה לווי' הי' לו דין ר"ה, וע"כ צ"ל דהמעם הוא לפי שישראל חנו לדגליהם במדבר והיו להם אהלים קבועים מכל הרוחות ע"כ לא היה למדבר דין ר"ה, וכן כ' הרשב"ם כ"ב ס'. ד"ה וירא ישראל, שמחנה ישראל הי' כחצר השותפים ולא היה ר"ה אלא במחנה לווי'. ונ' שלמד כן מדברי הרמב"ם, והוא ברמב"ם פ' י"ד מהל' שבת העתיק איזה היא ר"ה מדברות ועיירות. אמנם כפי הנראה תיבת עיירות הוא ט"ם אלא צ"ל ויערות מלשון יער, אבל העיר איננה ר"ה לפי שסתם עיירות מוקפים מהבתים שמכל הצדדים ושלש מחיצות לכו"ע מבטלים דין ר"ה ומכש"כ ד' מחיצות. וכ"מ בכ"מ שהגירסא ברמב"ם הוא יערות, אבל העיר איננה ר"ה. ובמ' שבת ו'. אמרו, איזו היא ר"ה סרטי' ופלטי' גדולה, וכ' רש"י סרטיא - מסילה שהולכין בה מעיר לעיר. פלטי' - רחבה של עיר ששם מתקבצין לסחורה. נראה הכוונה שהיה לכל עיר מקום מיוחד מקום רחב ופנוי שלא היה שם בתים כלל אלא רחוב רחב י"ו אמה ויותר שנתקבצו שם לסחורה, וזהו גדר ר"ה דאורייתא. ומ"מ משכחת לה שגם העיר תהיה ר"ה כדתנן עירובין ג"ט. עיר של רבים,

וכן ירושלים אמרו שאלמלי דלתותיה נעולות חייבין עליה משום ר"ה (עירובין ו:), והיינו לפי שהיתה עיר מפולש משער לשער עד המקום שסרטי' ופלטי' שמחוץ לעיר, והו"ל כמבוי המפולש לר"ה שג"כ דינו כר"ה. אבל אם העיר מסוכב בבתים מכל ד' רוחות שהשווקים אינם מפולשים עד מחוץ לעיר, כמו שהם עתה סתם עיירות, ככה"ג נראה שאין להעיר דין ר"ה - אפילו אם ס"ר בוקעים בה.

ובזה מובן מה שתפסו בפוסקים בכ"מ שעתה אין לנו דין ר"ה, וכ"כ הרמ"א בס"י שמ"ה שמבואות שלנו יש להם דין חצר, וי"ל שהוא מהאי טעמא לפי שכל העיירות שלנו אין השווקים מפולשים עד לחוץ לעיר אלא הבתים מסוכבים העיר מכל הרוחות, וכן כ' המחבר ס"י ש"ג "והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הו"ל כל ר"ה שלנו כרמלית" כו', וכן מורגל כפי העולם כמש"כ כבה"ט ס"י שמ"ו, וי"ל שהוא מטעם דס"ל כזה כשיטות הרמב"ם דהמדכר גם בזמן שישראל שרוים שם לא היה לה דין ר"ה כלל. וי"ל שהעולם סומכים על זה ולכן נוהגים בכל המקומות לתקן עירובין ע"י צוה"פ כנהוג, לפי שאין לנו עתה דין ר"ה כלל וכמבואר בסמ"ד. והנה למעשה אכתי צ"ע דמצינו שגדולי האחרונים כנראה לא סמכו על זה, ועיין בס' משנה ברורה ס"י שם"ד בחלק ביאור הלכה שכ' דהעולם סומכים על הרמב"ם דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, וסמכו על השיטות דאין ר"ה בלא ס"ר ולא הוי אלא כרמלית, ע"כ סגי בצוה"פ, וסיים דלאו דרך כבושה היא דהרבה פוסקים פליגי על זה, ע"כ. אמנם עפ"י מש"כ היה לנו סמך גדול לסמוך על תיקון עירובין ע"י צוה"פ בכל מקום.

ואחשוב עצה טובה בתיקון עירובין, והוא זה

כי הנה מצינו עירובין כ"ו. שרבה בר אבוח היה מערב העיר מחווא ערסייתא ערסייתא, וכן נזכר בשו"ע סי' שצ"ב סעיף ה' שאפשר לערב מבוי מבוי בפ"ע אלא שצריכין לעשות דקה² = צוה"פ על פתחם [וכוזה יוצאים שיור לעיר להיכר שידעו שרק העירוב התיר להם למלטלו ועיי"ש סעיף ד'], ולזאת היה עצה ותקנה גדולה לתקן כל עיר אפילו גדולה כאנטוכי באופן זה: שכל רב יעיין באותן השכונות והמבואות שהמה סמוכי לקהלתו אם אין שם פירצות וגינות וכיו"ב ואז אפשר לתקן אותן מבואות בנקל ע"י צוה"פ³. ועיין בהגהות מיימונית סוף פ"ה מהל' עירובין או"ק ד' דע"י צוה"פ מותר לחלוק אפילו מבוי אחד ולערבו לחצאין ואפילו אם הפירצה הוא יותר מי', וכ' שהדירין שחוץ להתיקון אין אוסרים עליהם, וכ' שכמה פעמים שאל לרבותיו על מה סומכין לחלוק המבואות של עיר יחיד, ולא מצאו טעם עד שיגע ומצא עיי"ש.

ולפי"ז באופן זה יש לערב הן העיר ברוקלין והן העיר מאנהעטמן ומכש"כ אותן השווקים שאין בהם ס"ר בוקעין בו, שעל ידי התיקון שיעשה בהם יהיו מובדלות מיתר השווקים שיש בהם דריסת הרגל של ס"ר שלא יהיו פרוצים להם, ובפרט חלק הנקרא וויליאמסבורג שאין כאן שוק שס"ר בוקעים בו, וביחוד העיר ברוקלין אפשר לתקן שכונות שכונות דהיינו אותם השווקים שדרים בהם לרוב מהיראים, בקל יש לתקן אותם בצוה"פ, כי אפשר להשגיח ולברוק ככל ע"ש אם לא נתהווה איזה שינוי או פירצה. ונראה עוד - דאפילו הרשב"א שהוא היותר מחמיר בתיקון עירובין יודה לזה אע"ג דס"ל שלר"ה גמור לא מהני שום תיקון כנזכר בכה"ט סי' שמ"ה ובת' חכ"צ סי' ל"ו הביא דבריו וכ' שלא מצא לו חבר

ב. "דקה" מובא בשו"ע שם בסעיף הקודם במג"א ס"ק ח', ומקורו במס' עירובין ס' ע"א, ופרש"י דקה, פתח קטן גובה ארבעה.

ג. בהמודפס: ע"י צוה"פ ודקה". ובוודאי שיבוש המגיה הוא, דהלא צוה"פ עדיף מדקה שהיא רק פתח קטן, ועי' לעיל בהערה הנ"ל.

אמנם כנראה שהרשב"א לא מיירי אלא בר"ה גמור כגון סרטי', ולפי מש"כ לעיל דרך זהו גדר ר"ה דאורייתא אבל במבואות שלנו שמסוככים בבתיים ובמחיצות מכל הצדדים גם הרשב"א יודה שאפשר לתקנם ע"י שנערב רק שכונות שכונות ונניח אותם השווקים שהמה סמוכות להפלטי' וסרטי' שמחוץ לעיר שדינם כר"ה, ועיין בס' שו"ת בי"א סי' כ"ז מה שהאריך בדין ר"ה וכ' שכל שיש כאן ד' מחיצות הנראים להעומדים בתוכן לא אתו רבים לבטלן. א"כ כשנערב רק שכונות שכונות יש באפשרות לערב בכה"ג שיהיה כאפשרות לראות אותן המקומות והשווקי' שיכואו לתוך העירוב, ובכה"ג כו"ע מודו דסגי בצוה"פ כיון שיש כאן ד' מחיצות מכל הרוחות והרשב"א עצמו כ' דלדעת הרמב"ם מהני צוה"פ גם לר"ה דאורייתא והובא בס' בית אפרי' וכ"פ התניא בס' שם"ד דמה"ת מיהת מהני צוה"פ גם לר"ה דאורייתא וכ"כ בס' או"ז הלכות עירובין קכ"ט.

והנה מלבד מה שהעיר מסוככת בהקנים של טעלעגראף וטעלעפאן, אלא שלרוב המה מן הצד שלא מהני, אבל יש לזה תקנה להעמיד קנים תחתיהם שלא יהיו בכלל מן הצד "עין ס' בית נאמן דף מ"ד", וגם מצאתי בפ"י ר"ח עירובין י"א: שכתב פירוש חדש על הא דאמר ר"ח צוה"פ שעשאה מן הצד לא מהני שר"ל אם הוא בלא תקרה ולא משקוף אלא מוזות בלבד ועיי"ש שכמדומה שגדולי האחרונים לא ראו פי' ר"ח כי לא נדפס עוד בימיהם, ולפי"ז כל שיש כאן קנים וחוט מתוח עליהם אפילו אם הוא מן הצד מהני - ועיין ס' שו"ת חסד לאברהם ת' שמצדד להקל בצוה"פ מן הצד.

JONATHAN STEIF
GRAND RABBI OF BUDAPEST
186 HEWES STREET
BROOKLYN 11, N. Y.

יונתן שטייף
רבי דקהל יראים בודאפעסט

והנה אלהיך בבריך הברוך הוא סבורת פלאות ואמרים
בביתו ולשלוש, גם את למצב ולעשרת איש אישי

מיום אסורתך האפיה את עמך וקוננת ואין מטלת
המחנה - היה סבור לפני זמן מרובה, יפוציתו ופתי
היה צדיק שביה ויגמולו המהיר ביה בלואפיה ויהא
צדק ואלה אכזרית אתה אלהי אלהי כל אלהי הברכה
והעשר עשרת מתלמי המהיר - ונפיה ליתן ולעשר

מיום צדוקתה אבסין פאר היתן והולדתו ענין סבורת
צדוקתו וצדוקתו אבסין פאר הולדתו צדוקתו אבסין
אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין
אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין אבסין

אמת כפי שיהיה אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת

אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת

אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת
אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת אמת

ועוד

והנה להלכה כל דברי הדר"ג המה סברות נכוחות נאמרים בדיעה ושכל טוב, גם מה שמצדד שהגשרים אינם אוסרים משום שלרוב רק הולכים שם עגלות וקרונות ואין מבטלים המחיצה - הוא סברה נכונה וכן מצאתי, וכמדומה שבס' ת' בית אפרים, שרכים המבטלים המחיצה היינו כשהולכים ברגל, שדרך הסלולה לרבים לא נאמר אלא להולכי רגל אבל הרכב והיושב בעגלה אינם מבטלים המחיצה - ונראה שאין הטעם משום דחשוב אהל להפסיק כאשר הבין הרב הגאון אבדק"ק סערענטש שליט"א, דעל זה וודאי יש להשיב כמש"כ הגאון הנ"ל דהא קיי"ל דאהל זרוק לא שמי' אהל - אלא הטעם דאין זה דומה לרגלי מדבר ששם היו ס"ר בוקעים ברגל - אבל בעלמא הא קיי"ל דרכוב כמהלך דמי -

אמנם כפי שיראה מכמה אנרות שכתבו הרבנים הגאונים אין כולם בדיעה אחת לעשות עירובין במאנהעטטען, ויש בין הדברים ג"כ חששות שראוי ליתן לב עליהם ולעיין בהדברים. והנה מצינו בירושלמי פ"ג עירובין ה"ב ובפ"ב ה"ט דכל הטעם לעירוב חצירות הוא מפני דרכי שלום והוא שם מעשה עיי"ש, א"כ בתיקון עירובין צריכין שיהיה הכל מסכימין לזה ולא יהיה כזה חילוקי דיעות שמביא ח"ו למחלוק' שהוא ההיפוך משלוי, לזאת אחשוב שעצתי היא טובה ומתוקנת מאד כי לערב שכונות אין צריך לזה הסכמה כלל, כי כל רב בקהלתו יכול לתקן כן באותן השכונות הסמוכות לו ובקל יסכימו לזה הרבנים" הסמוכים להשכונה הלוה.

ד. דעת רבינו דברי ברור מללו, שרק לענין תיקון עירובין על כלל העיר מאנהעטטען או על כלל העיר ברוקלין, שעל זה ה' הנידון בימי רבינו, הוא שצריכין שיהיה הכל מסכימין לזה מפני דרכי שלום, כי על הנידון ההוא היו בין הרבנים הגאונים שעוררו "חששות שראוי ליתן לב עליהם ולעיין בהדברים", ואשר על כן יש להתחשב בדבריהם מפני דרכי שלום. משא"כ כשיעשו התיקון כפי עצתו של רבינו, דהיינו "לערב שכונות שכונות", על זה "אין צריך הסכמה כלל", כי בכגון דא ליכא שום חששות שראוי ליתן לב עליהם, וא"כ אין שום מקום להסתפק כלל אם לערב שכונה ע"י צוה"פ, וכמו שמסיק רבינו בוודאות גמורה, שעל זה "בקל יסכימו הרבנים", ועיין לקמן בהערה הבאה.

ה. מי לנו גדול בידיעת דיעותיהם וחששותיהם של כל הרבנים כולם - מרבינו זצוק"ל, אשר על שכמו הועמס לקבל כל מכתבי הרבנים גאוני וצדיקי דורו משני הצדדים, כמש"כ רבינו בריש תשובתו זו. וכשרבינו עצמו כותב בוודאות גמורה שחילוקי הדיעות היו רק על הנידון שהי' לפנייהם בשעתו דהיינו על כלליות העיר, אבל על תיקון שכונה ע"י צוה"פ - "בקל יסכימו לזה הרבנים", מי יעיז בדורינו לבוא אחר המלך...

וע"ד לשכור משר העיר הרשות, עי' בס' מנחת שבת בהשמטות דף קמ"ט שכ' לשכור מבן חיל הנקרא זאלדאט וממילא יותרו כל החצרים, וציין לתשובת גו"ד וש"ת שו"מ ת' ח"ב סי' ס"ב שכ' רבזה יפה כוח השכירות כששוכרין מגזבר המלך לפי שיש בין הדירורין צדוקים שאינם מודים בעירוב וע"י השכירות הנ"ל גם בתי הצדוקים בכלל, והוא זכות להם גם להמומרים שמ"מ צריכים גם המה לעירוב עיי"ש.

וכמדומה דאתמר משמי' דהגר"א שירבעם ב"ג נידון על ביטול מים אחרונים וכמו שצריך ליתן דו"ח על החמור' כן נידון גם המומר גם על הקלות, א"כ זכות הוא לו ושוכרין רשותו גם שלא מדעתו.

ועיין בס' עצי אלמוגים סי' שצ"א מעם הגון שמהני השכירות. ובת' תשורת שי' כ' שאין נכון לשכור על יותר מעשרה שנים והגם דבת' חכ"צ החמיר שלא יועיל כ"א על שנה או שתיים וגם רק על זמן שהמלך חי, והג"א החמיר ביותר שצריכין לשכור מחדש בכל ע"ש ולא נהיגין כן. ולכל אלו דברים יש כוח לכל רב בקהלתו לתקן כן ועיי"כ הכל על מקומו יבא לשלום.

כן דעתי נוטה ע"ד תיקון העירובין בעיר נ"י כולה, ולזה חתמתי שמי בכל רגשי כבוד ויקר וכ' בענוותנותו יעיין באלו הדברים כפי רוחב בינתו וד' יראנו נפלאות בתורתו.

והנני בידידות ובר"ש יונתן שמי"ף

